

УДК 636.52/58:619:576.895.775:619:615

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ПРИГОТУВАННЯ ПРЕПАРАТІВ ІН ТОТО ЗА МАЛОФАГОЗІВ КУРЕЙ

Євстаф'єва В.О., Хижня Л.Ю.

Полтавська державна аграрна академія

Представлені результати випробування нового способу приготування морфологічних препаратів з ектопаразитів за малофагозів курей, який дозволяє ідентифікувати види малофаг та вивчати їх морфологічну будову. Описаний спосіб дає змогу більш детально дослідити структуру не лише хітинових частин тіла комах, але й внутрішні органи, особливо травну, статеву та дихальну системи.

Ключові слова: малофагози, кури

Вступ. Упродовж останніх років аграрний сектор України знаходиться в стані постійних реформ. На цьому тлі вигідно вирізняється птахівництво - галузь тваринництва, яка наразі досить успішно вирішує проблему забезпечення населення цінними та безпечними продуктами харчування. Птахівництво набуло широкого розвитку як на промисловій основі, так і в дрібних присадибних та фермерських господарствах. Різноманітним є й видовий склад птиці. Лідером з вирощування в господарствах різних форм власності є кури [3].

Виробництво продукції птахівництва на сучасному етапі його ведення, несе в собі значну кількість небезпек. Зокрема, внаслідок постійно зростаючої кількості різних хвороб паразитарної етіології, серед яких вагоме місце належить захворюванням, збудниками яких є тимчасові та постійні ектопаразити (пухоїди, кліщі). Вони належать до переліку біологічних агентів, які найчастіше створюють екологічні проблеми, що негативно впливають на розвиток птахівництва в цілому [1].

Особлива небезпека полягає в інвазуванні курей представниками ряду Mallophaga. Птиця, уражена малофагами, відстає в рості та розвитку, виснажена, пір'яний покрив скуйовджений. Крім того, знижується яйценосність та м'ясна продуктивність. Хвороба проявляється свербіжем, з появою в подальшому ділянок алопецій на поверхні тіла птиці, зниженням несучості, м'ясної продуктивності (залежно від напрямку використання) та виснаженням птахів [2, 6].

На сьогоднішній день недостатньо вивчена фауна представників ряду Mallophaga у різних регіонах України та взаємозв'язок пухоїдів з господарями.

З початку ХІХ століття паразитичні комахи ряду Mallophaga стали предметом для багатьох вчених. Згідно публікацій дослідників Хіппа та Рібєка, у всьому світі відомо більше ніж 2 600 видів малофаг. Ще один дослідник Баумен у 2003 році повідомив, що сукупність всіх видів пухопероїдів становить більше ніж 4000 [5].

Разом з численними роботами другої половини минулого століття з'являються також роботи, посвячені морфології, анатомії, фізіології пуходів. В даний час накопичилось достатньо літератури, стосовно різних питань вивчення малофаг ссавців [7].

Для ідентифікації видів збудників малофагозів курей існують відомі способи приготування тотальних препаратів, запропоновані Благовещенським Д. І. [4].

Загальним недоліком відомих методів є те, що в отриманих препаратах акцентується більше уваги на дослідженні хітинових частин малофаг, що обмежує вивчення в повному обсязі їх травної, статевої та інших систем. Це, в свою чергу, впливає на визначення видів даних ектопаразитів.

Тому, актуальною проблемою сьогодення є створення більш удосконалених способів приготування морфологічних препаратів з малофаг, що дозволить в подальшому ідентифікувати їх види та детально вивчити морфологічну будову комах.

Метою роботи було розроблення удосконаленого, більш ефективного способу, приготування морфологічних препаратів *in toto* за малофагозів курей з метою подальшої ідентифікації видів пуходів та вивчення їх анатомічної будови.

Матеріал та методи дослідження. Дослідження проводили навесні 2013 року на базі птахогосподарств Полтавської області (Зіньківський, Пирятинський, Гадяцький, Карлівський райони) та навчально-науковій лабораторії кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи Полтавської державної аграрної академії.

Вивчали збудників малофагозів загальною кількістю 1479 екземплярів, зібраних з курей різних вікових груп.

Ідентифікували види ектопаразитів за визначником [5]. В подальшому визначали ефективність приготування бальзамічних препаратів з пуходів стандартним методом за Благовещенським Д. І. (1959) [4] та удосконаленим новоствореним способом з використанням барвника у порівняльному аспекті.

Результати досліджень. За результатами проведених досліджень встановлено, що удосконалений спосіб приготування морфологічних препаратів з малофаг *in toto* має високу ефективність відносно встановлення анатомічної будови та складових тіла збудників малофагозів курей.

Новостворений спосіб включає в себе: нанесення 1-2 кр. 1 % спиртового розчину діамантового зеленого на зафіксованих у 70° етиловому спирті ектопаразитів; витримування комах протягом 4-6 хв; видалення залишків барвника; промивання пуходів дистильованою водою; перенесення малофаг у гвоздичне масло; витримування упродовж 15-30 хв до повного просвітлення матеріалу. З метою кращого просочування, черевце паразита попередньо проколювали гострою голкою так, щоб не пошкодити щетинок та внутрішніх органів. Просвітлення малофаг проводили на предметному склі. Після просвітлення піпеткою видаляли гвоздичне масло; надавали паразитам бажаного положення; наносили кілька крапель канадського бальзаму на комах;

накривали покривним склом та стежили за тим, щоб під склом не залишилося бульбашок повітря.

Ступінь забарвлення різних частин тіла збудників малофагозів курей 1 % спиртовим розчином діамантового зеленого наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Ступінь забарвлення різних частин тіла збудників

Системи паразитів ряду Mallophaga	Зафарбування	Ступінь зафарбування за 5-ти бальною шкалою
Хітиновий покрив	+	5
Придатки шкіри:		
- волоски	+	4
- щетинки	+	4
- вусика	+	5
Голова	+	5
Груди	+	5
Черевце	+	5
Ноги	+	5
Травна система	+	5
Дихальна система	+	5
Кровоносна система	-	-
Екскреторна система	-	-
Нервова система	—	—
Статева система	+	5

Отже, удосконалений спосіб приготування препаратів *in toto* за малофагозів курей дає змогу більш детально і точно дослідити не лише хітинові частини тіла ектопаразитів, але й їх внутрішні органи, такі як травну, статеву та дихальну системи, що добре помітно з таблиці 1.

Висновки.

1. Запропонований спосіб приготування морфологічних препаратів *in toto* за малофагозів курей полегшує ідентифікацію видів ектопаразитів та вивчення їх морфологічної будови.

2. Удосконалений спосіб з використанням барвника дає змогу більш детально дослідити не лише хітинові частини тіла ектопаразитів, але й травну, статеву та дихальну системи комах.

В подальшому необхідно вивчити ефективність різних інсектицидів на різні види збудників за малофагозів курей.

Список літератури.

1. Арестов О. А. Ектопаразити курей / О. А. Арестов, М. В. Шустрова, М. В. Розовенко // Ветеринарія. - 1998. - № 10. - С. 33-35.
2. Вержиховський О. Епізоотичний стан птахівництва в Україні / О. Вержиховський, Ю. Колос, В. Титаренко, В. Стець // Ветеринарна медицина України. - 2007. - № 6. - С. 8-10.

3. Нагорна Л. В. Фармако-токсикологічна оцінка ектоцидної дії "Ектосану" при ураженні птиці ектопаразитами: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. вет. наук: спец. 16.00.11 "Паразитологія, гельмінтологія" / Л. В. Нагорна. - Львів, 2009. - 26 с.
4. Насекомые пухоеды. Фауна СССР / [упоряд. Д.И.Благовещенский]. - Л.: АН СССР, 1959 - . - (Серия "Пухоеды (Mallophaga)").
Т. 1,4. 1.-204 с.
5. Определитель насекомых Европейской части СССР: каталог в 5 т. / [сост. Благовещенский Д. И.; ред. Бейбиенко Г. Я]. - Л.: Наука. Ленингр. отделение, 1964 - . - (Серия " Отряд Mallophaga - Пухоеды").
Т. 1.-1964.-С. 309-323.
6. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Практикум. / [Галат В. Ф., Березовський А. В., Прус М. П., Сорока Н. М]. - К.: Вища освіта, 2003. - 462 с.
7. Prelezov P. N. Species variety and population structure of Mallophaga (Insecta: Phthiraptera) on chickens in the region of Stara Zagora / P. N. Prelezov, V. Ts. Koinarski // Bulg. J. Vet. Med., 2006. -№ 3. - 193-200 pp.

**УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ПРИГОТОВЛЕНИЯ
ПРЕПАРАТОВ IN TOTO ПРИ МАЛЛОФАГОЗАХ КУР
ЕВСТАФЬЕВА В. А., ХИЖНЯЯ Л. Ю.**

Представлены результаты испытания нового способа приготовления морфологических препаратов с эктопаразитов при маллофагозах кур, который позволяет идентифицировать маллофаг и изучать их морфологическое строение. Описанный способ позволяет более детально исследовать структуру не только хитиновых частей тела насекомых, но и внутренние органы, особенно пищеварительную, половую и дыхательную системы.

Ключевые слова: маллофагозы, куры

**THE IMPROVED METHODS OF THE MALLOPHAGS
OF CHICKENS IN TOTO PREPARATION
YEVSTAFYEVA V. A., HYZHNYA L. Y.**

The results of the tests of a new method of morphological Mallophags agents of chickens preparation in toto, which allows the identification of ectoparasites types and study their morphological structure. The described method allows a more detailed study of the structure of not only the chitin Mallophags parts of the body, but also their internal organs, especially the digestive, genital and respiratory system.

Key words: mallophags, chickens